

СЕКЦІЯ 6. ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО; АГРАРНЕ ПРАВО; ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО; ПРИРОДОРЕСУРСНЕ ПРАВО

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Біда О.А.

студентка кафедри права

Інститут післядипломної освіти

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Необхідність забезпечення продовольчої безпеки держави, задоволення потреб населення якісними продуктами харчування різноманітного асортименту актуалізують питання якісного використання наявного природо-ресурсного потенціалу вітчизняного аграрного сектору і підвищення його конкурентоспроможності. Без високоефективного і конкурентоспроможного аграрного сектору неможливо вирішити також стратегічні завдання розвитку соціально орієнтованої економіки країни, формування цивілізованого аграрного ринку, входження країни у світовий економічний простір.

Аграрне законодавство України є концентрованим відображенням тих змін та процесів, що відбуваються в аграрній сфері нашої країни. Тому суттєвий вплив на стан аграрного законодавства здійснюють, перш за все, зміни в економіці, що визначають напрями правового регулювання суспільних відносин в аграрному секторі. Незважаючи на проведення аграрної та земельної реформи, сільське господарство України залишається галуззю національної економіки, що потребує змін у напрямку підвищення його конкурентоспроможності, забезпечення ефективності технологічних процесів виробництва продукції та необхідного рівня її якості, зберігання та переробки, що є вкрай актуальним у зв'язку зі вступом України до Світової Організації Торгівлі.

Серед недоліків сучасного аграрного законодавства можна виділити ряд найбільш вагомих:

- аграрне законодавство складається з великої кількості нормативно-правових актів, що мають різну юридичну силу;
- значну частину законодавства складають відомчі нормативно-правові акти;
- «розкиданість» аграрно-правових норм по законодавчих і підзаконних актах, що належать до інших галузей права;
- певна частина підзаконних нормативно-правових актів містить правові норми, що суперечать актам вищої юридичної сили ;
- правові норми багатьох законів є банкетними, мають декларативний характер, тому не завжди реалізуються на практиці.

Цілком очевидно, що існуюче на сьогоднішній день законодавче забезпечення аграрної політики та діяльності в аграрній сфері економіки

Україні потребує удосконалення. На сучасному етапі розвитку аграрного законодавства необхідно в найкоротший проміжок часу провести його систематизацію. Проте цю роботу слід здійснити таким чином, щоб не порушити систему та структурну побудову і цілісність інших галузей права, в окремих з нормативних актах яких перебувають й аграрно-правові норми.

Перспективою наукових досліджень у напрямку порушених проблем може бути використання отриманих наукових результатів, а також проведення детальної характеристики конкретних нормативно-правових актів, що складають сучасне аграрне законодавство України.

Також слід зауважити, що велика частина суспільних відносин, які виникають у сфері сільськогосподарського виробництва, довгий час залишалася (і залишається) не врегульованою на законодавчому рівні. Законодавчого врегулювання потребують аграрно-трудові відносини, права селян, правове становище державних, приватних підприємств в аграрному секторі економіки, інших аграрних суб'єктів тощо [1, с. 100].

В цілому зазначені недоліки ускладнюють практику застосування норм аграрного права та знижують рівень правового забезпечення проведення реформ в аграрній сфері.

Поряд із потребою вдосконалення законодавчого регулювання окремих сторін сільськогосподарської виробничої діяльності аграрних суб'єктів, їх правового статусу, особливо важливою сьогодні є проблема кодифікації аграрного законодавства [2, с. 111].

Зауважимо, що жоден із науковців не відкидає необхідності прийняття єдиного кодифікованого акта аграрного законодавства як нагальної потреби часу. Водночас у сучасній аграрно-правовій науці існують різні погляди щодо форми, змісту, суті і назви такого кодифікованого акта.

Так, в юридичній науці обґрунтовується точка зору щодо необхідності прийняття Аграрного кодексу України. Зокрема, В.В. Янчук визначив предмет, об'єкт правового регулювання такого кодифікованого акта тощо [3, с. 57-62]. В Аграрному кодексі України необхідно відобразити особливості сучасних аграрних суспільних відносин, рівноправність усіх форм власності, організаційно-правових форм і методів господарювання. Предметом правового регулювання запропонованого кодексу, на думку вчених, мають стати аграрні відносини, що становлять комплекс взаємопов'язаних майнових, підприємницьких, земельних, трудових, членських, учасницьких, управлінсько-контрольних суспільних зв'язків, які складаються у сфері виробничих, підприємницьких, споживчих відносин за участю суб'єктів аграрної підприємницької діяльності всіх форм власності, організаційно-правових форм і методів господарювання, відносин, спрямованих на насичення продовольчого ринку продуктами харчування, продовольством та сировиною рослинного і тваринного (в тому числі водного і мисливського) походження [3, с. 59].

Натомість, Н.І. Титова висунула ідею кодифікації аграрного законодавства шляхом прийняття Основ аграрного законодавства України. Вчена визначила коло суспільних відносин, які потрібно врегулювати таким кодифікованим

актом [4, с. 7-8; 5, с. 63-64]. Ідею щодо необхідності прийняття Основ аграрного законодавства України підтримує також Н.О. Багай. На її думку, така форма кодифікованого акта відображатиме принципові риси аграрного законодавства України, зокрема його комплексний, інтегрований та спеціалізований характер [2, с. 112].

Однак, якою б не була форма кодифікованого акта аграрного законодавства, незаперечним залишається факт необхідності його прийняття для заповнення прогалин у законодавстві, виявлення зайвих нашарувань та усунення суперечностей між нормативно-правовими актами. Прийняття такого нормативного акта дасть змогу селянину легше зорієнтуватися в такому чисельному і недостатньо структурованому масиві актів різної юридичної сили, що регулюють відносини в агропромисловому комплексі.

Крім того, як справедливо відзначають науковці, для підвищення ефективності законодавчого регулювання аграрних відносин необхідно:

- визначити перспективи розвитку аграрної сфери економіки України;
- розробити найближчі, короткострокові та стратегічні напрями розвитку аграрного законодавства України;
- запровадити умови та механізм ефективної реалізації аграрного законодавства України;
- удосконалити нормативно-правову базу функціонування АПК;
- вивчити досвід країн Європейського союзу по розробці аграрного законодавства;
- адаптувати аграрне законодавство відповідно до вимог СОТ [5, с. 128].

Лише після реалізації наведених пропозицій є можливим створення ефективної нормативно-правової бази, яка відповідатиме вимогам сучасності. Підсумовуючи, можна зазначити, що реалізація потенціалу України, як аграрної держави, значною мірою залежить від удосконалення аграрного законодавства. При цьому доцільним є проведення його систематизації шляхом розробки кодифікованого акта аграрного законодавства, вдосконалення нормативно-правової бази функціонування АПК з урахуванням галузевої специфіки правового регулювання виробництва окремих видів сільськогосподарської продукції та забезпечення належного рівня її якості і безпеки.

Література:

1. Багай Н.О. Аграрне законодавство України: поняття, структура, проблеми розвитку / Багай Н.О. // Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України: Збірник наукових статей. – Випуск IV. – Івано-Франківськ: Видавництво «Плай», 2000. – С. 95-104.

2. Багай Н.О. Наукові засади кодифікації аграрного законодавства України / Багай Н.О. // Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України: Збірник наукових статей. – Випуск XVIII. – Івано-Франківськ: Видавництво «Плай», 2007. – С. 111-114.

3. Аграрне право України: Підручник [В.З. Янчук, В.І. Андрейцев, С.Ф. Василюк та ін.]; за редакцією В.З. Янчука. – [2-е вид., перероб. та допов]. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 720 с.

4. Титова Н.І. Аграрне законодавство України / Титова Н.І. // Право України. – 1995. – № 1. – С. 6-9.

5. Титова Н.І. Проблеми гарантування прав селянства України / Титова Н.І. // Проблеми прав людини і громадянина: проблеми реалізації. – К.: Ін Юре, 1998. – С. 63-64.

6. Шумов А.Ю. Необхідність модернізації аграрного законодавства в Україні / Шумов А.Ю. // Стан та перспективи розвитку аграрного права: [Матеріали Міжнародної науково-теоретичної конференції, присвяченої 80-річчю д.ю.н., проф., акад. АПрН України В.З. Янчука, Київ, 26-27 травня 2005 р.] / Під заг. ред. В.М. Єрмоленка, В.І. Курила. – К.: Видавництво «Магістр ХХІ сторіччя, 2005». – С. 126-128.

ПЛАТА ЗА ЗЕМЛЮ: ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ АДМІНІСТРУВАННЯ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Іванський А.Й.

*заступник директора Департаменту комунальної власності
Одеської міської ради
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри адміністративного та фінансового права
Національний університет «Одеська юридична академія»*

Доходи від користування земельними ділянками землі є невід’ємним джерелом наповнення державного та місцевого бюджетів. При цьому, можливим є застосування різних підходів до цього. Загалом, податок за землю діляться на три категорії: податок на землю (capital profit tax), податок на купівлю та реєстрацію землі (purchase and registration tax), податок за користування землею (“real estate tax”) [1, с. 19]. Усі зазначені види земельного оподаткування реалізуються і в Україні з врахуванням особливостей, яких обумовлено діючою правовою системою та розвитком суспільних відносин.

В незалежній Українській державі систему земельного оподаткування було започатковано відповідно до положень Закону України «Про плату за землю», яким плату за землю було віднесено до загальнодержавних податків, що стягується у вигляді земельного податку або орендної плати [2]. З прийняттям Податкового кодексу України, плату за землю віднесено до місцевих податків (виходячи з того, що плата за землю є обов’язковим платежем у складі податку на майно, що, в свою чергу, належить у відповідності до п. 10.1.1. Податкового кодексу України до місцевих податків), який справляється у формі земельного податку або орендної плати за земельні ділянки державної і комунальної